

Expert na právo EU: Konference o budoucnosti Evropy skončila. „Zlatá maska“ unijní politiky po roce mizí ze scény

- CZ24 News | 14. května 2022

Měl to být demokratický experiment. Ve výsledku šlo ale spíše o bizarní show v režii evropských centralistů. „Zlatá maska“ unijní politiky po roce mizí ze scény. Občané prý chtějí více Unie, více doleva a Zelený úděl.

V pondělí 9. května na „Den Evropy“ završila svoji práci Konference o budoucnosti Evropy. Tato neobvyklá akce, která trvala přesně jeden rok, byla něčím mezi konventem, občanskými dialogy a veřejnou konzultací. Často se o ní mluvilo jako o „demokratickém experimentu“. Komise ji [označila](#) za „celoevropské cvičení participativní a poradní demokracie“. Podle [společného prohlášení](#) Evropského parlamentu, Rady a Komise, jímž byla konference svolána, mělo jít o „akci zaměřenou na občany, vycházející z přístupu zdola nahoru, poskytující Evropanům prostor pro vyjádření toho, co od Evropské unie očekávají“.

Konference probíhala na několika úrovních:

- Ústřední platformou bylo **plenární zasedání**, složené ze 108 zástupců Evropského parlamentu, 54 zástupců Rady, 3 zástupců Komise, 108 zástupců vnitrostátních parlamentů, 108 zástupců občanů (z toho 80 zástupců panelů evropských občanů, 27 zástupců vnitrostátních akcí pořádaných v rámci konference plus předsedkyně Evropského fóra mládeže), 18 zástupců Výboru regionů, 18 zástupců Hospodářského a sociálního výboru, 6 zástupců regionálních samospráv, 6 zástupců místních samospráv, 12 zástupců sociálních partnerů a 8 zástupců občanské společnosti.
- Další významnou složkou byly čtyři **panely evropských občanů**. Každý z nich byl obsazen 200 náhodně vybranými občany, kteří museli odpovídat stanoveným kritériím – museli být vyváženě namícháni z hlediska zeměpisného původu (státní příslušnost a městský/venkovský původ), pohlaví, věku, socioekonomického zázemí a dosaženého vzdělání; přitom v každém panelu museli být alespoň jedna žena a jeden muž z každého členského státu a třetinu každého panelu tvořili mladí lidé ve věku 16–25 let.
- Dále zde byla **„vícejazyčná digitální platforma“** – internetový portál, na který mohl kdokoli přispívat se svými náměty (těch se sešlo téměř 19 000), podpořit návrhy ostatních nebo je komentovat.
- Konečně probíhaly různé **decentralizované akce** napříč EU – vnitrostátní panelové diskuse, debaty, přednášky, kulturní počiny apod.

V čele konference stála tříčlenná výkonná rada složená ze zástupců Evropského parlamentu (Guy Verhofstadt), Rady (zástupce předsedající země) a Komise (Dubravka Šuicová).

Výstupem celého ročního snažení je [závěrečná zpráva](#), předložená výkonnou radou 9. května. Její jádro tvoří politická doporučení přijatá plenárním zasedáním 30. dubna. Ta jsou doplněna různými informacemi o průběhu konference a postřehy výkonné rady. V přílohách jsou zahrnuta mimo jiné doporučení čtyř panelů evropských občanů, ze kterých plénium významně čerpalo.

Doporučení konference

Doporučení pléna se týkají devíti tematických okruhů: i) *Změna klimatu a životní prostředí*,

ii) Zdraví, iii) Silnější ekonomika, sociální spravedlnost a pracovní místa, iv) EU ve světě, v) Hodnoty a práva, právní stát, bezpečnost, vi) Digitální transformace, vii) Evropská demokracie, viii) Migrace a ix) Vzdělávání, mládež, kultura a sport. Doporučení sestávají z 49 „návrhů“, které jsou dále členěny do konkrétnějších bodů, kterých je celkem 325.

Obecně můžeme říci, že doporučení sledují jednak linii „**více Unie**“ – posílení pravomocí EU, expanzi její regulace, usnadnění přijímání rozhodnutí apod. Řada těchto návrhů by vyžadovala ke svému uskutečnění změnu základních smluv, k čemuž text na více místech vyzývá. K některým by zase stačilo využití různých překlenovacích ustanovení (pasarel) a dalších vykutálených klíčků, které přinesla Lisabonská smlouva. Druhou zřetelnou linií je **výrazně levicový pohled na svět**, který čpí z doporučených opatření i z jazyka. Výraznou a svébytnou složkou tohoto pohledu je **zelená agenda**, která se v podobě klimaticko-alarmistického Zeleného údělu prodrala v posledních letech do popředí unijní politiky.

Ducha textu v uvedených ohledech dobře vystihují například tyto pasáže: „Navrhujeme, aby EU podpořila přechod k udržitelnému a odolnému modelu růstu, který plně začlení zelenou a digitální transformaci se silným sociálním rozměrem do evropského semestru a posílí postavení občanů, odborů a podniků. Konvenční makroekonomické ukazatele a HDP by mohly být doplněny o nové ukazatele s cílem řešit nové evropské priority, jako je Zelená dohoda pro Evropu nebo evropský pilíř sociálních práv, a lépe zohlednit ekologickou a digitální transformaci a dobré životní podmínky lidí.“ „Navrhujeme, aby EU zlepšila svou schopnost přijímat rychlá a účinná rozhodnutí, zejména v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), vystupovat jednotně a jednat jako skutečně globální hráč, prosazovat pozitivní úlohu ve světě a zajistit účinnost své reakce na jakoukoli krizi.“ „Navrhujeme snížit nerovnosti, bojovat proti sociálnímu vyloučení a bojovat proti chudobě. Musíme zavést komplexní strategii boje proti chudobě, která by mohla mimo jiné zahrnovat posílené záruky pro děti a záruky pro mladé lidi, zavedení minimálních mezd, společný rámec EU pro systémy minimálního příjmu a důstojné sociální bydlení. Musíme zajistit plné provádění evropského pilíře sociálních práv...“ „Přetrvávající nadnárodní výzvy, jako jsou nerovnosti, konkurenceschopnost, zdraví, změna klimatu, migrace, digitalizace nebo spravedlivé zdanění, vyžadují řádná evropská řešení.“

Ze stovek konkrétních navržených opatření [z nichž mimochodem ne všechna jsou opravdu konkrétní – nejdeme zde třeba zvolání „nesmí být ohrožena sociální práva (veřejné zdraví, veřejné vzdělávání, politiky zaměstnanosti)“ (b. 14/2) nebo návrh „posílit kapacity Evropské unie v klíčových důležitých oblastech“ (b. 39/4)] vybírám některá, jež buď velmi zřetelně podtrhují naznačené hlavní směry, nebo si zasluhují pozornost z jiného důvodu.

Mezi obecnými institucionálními náměty nalezneme například tyto:

- o všech záležitostech, kde se v orgánech EU ještě rozhoduje jednomyslně, by se mělo propříště rozhodovat kvalifikovanou většinou, a to s výjimkou přijímání nových členů EU a změny základních zásad EU, stanovených v článku 2 Smlouvy o EU a v Listině základních práv EU (b. 39/1);
- Listina základních práv EU by měla být všeobecně použitelná a vymahatelná – tedy i v čistě vnitrostátním kontextu (b. 25/3);
- Evropský parlament by měl mít právo legislativní iniciativy (b. 38/4);
- předseda Komise by měl být volen buď přímo občany, nebo vybírán na základě systému vedoucích kandidátů (b. 38/4);
- stanovení Dne Evropy, 9. května, jako celounijního státního svátku (b. 37/6 a 48/3);
- zavedení celounijního referenda, které by ve výjimečných případech mohl vyhlásit Evropský parlament „o záležitostech, které jsou obzvláště důležité pro všechny evropské občany“ (b. 38/2);

- reforma voleb do Evropského parlamentu, která by přinesla mimo jiné volbu části europoslanců z celoevropské kandidátní listiny nebo umožnění digitálního hlasování (b. 38/3); také by mělo být zváženo umožnění hlasování mládeži od 16 let, a to souběžně s posílením výchovy k občanství a vzdělávání o EU (b. 47/2);
- účinné uplatňování „[nařízení o podmíněnosti](#)“ a dalších nástrojů právního státu a jejich případné rozšíření na nové oblasti bez ohledu na jejich význam pro rozpočet EU; měly by být zváženy veškeré nezbytné právní možnosti, včetně změn smluv, aby bylo možné trestat porušování zásad právního státu (b. 25/4);
- opětovné zahájení diskuse o ústavě EU (b. 39/7).

V oblasti životního prostředí se žádá třeba:

- vypracování společné unijní charty, která se zaměří na otázky životního prostředí a na zvyšování povědomí všech občanů o životním prostředí (b. 6/4);
- aktivní podpora kulturních změn v městském prostředí od individuálního automobilu k veřejné dopravě, sdílení elektronických automobilů a cyklistům (b. 18/2);
- zavedení povinného ekoskóre, které musí být zobrazeno na všech výrobcích, které si spotřebitel může koupit – „ekoskóre by se vypočítalo na základě emisí z výroby a přepravy, jakož i škodlivého obsahu“ a měl by jej řídit a sledovat k tomu určený unijní orgán (b. 20/1);
- podpora vegetariánského stravování v zájmu ochrany klimatu a ochrany životního prostředí (b. 6/8).

V rámci hospodářských a sociálních otázek zazněly také tyto náměty:

- harmonizace a koordinace daňových politik v rámci členských států EU – s cílem zabránit daňovým únikům a vyhýbání se daňovým povinnostem, zabránit daňovým rážům v rámci EU a zaměřit se na offshoring v rámci Evropy (b. 16/1);
- zavedení společného základu daně z příjmů právnických osob nebo minimální efektivní sazby (b. 16/2);
- posílení kompetencí EU v oblasti sociálních politik (b. 14/1);
- zajištění toho, aby byla sociální práva plně chráněna a zaručena v případě konfliktu s ekonomickými svobodami, a to i zavedením protokolu o sociálním pokroku do základních smluv (b. 13/5).

V oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky navrhla konference mimo jiné:

- vytvoření společných ozbrojených sil EU, které budou použity pro účely vlastní obrany a zabrání agresivním vojenským akcím jakéhokoli druhu, s kapacitou poskytovat pomoc v dobách krizí, včetně přírodních katastrof (b. 21/1);
- posílení úlohy vysokého představitele pro zahraniční a bezpečnostní politiku – s cílem zajistit, aby EU vystupovala jednotně (b. 21/3);
- EU má převzít vedoucí úlohu při budování světového bezpečnostního pořádku (b. 23/2).

V rámci boje proti diskriminaci se apeluje na

- řešení rozdílů v odměňování žen a mužů a zavedení kvót na vyšších pozicích (b. 13/6);
- přijetí opatření zajišťujících stejná rodinná práva ve všech členských státech, což by mělo zahrnovat právo na sňatek a adopci – *pozn.: toto opatření, ač to není výslovně uvedeno, zřejmě míří na homosexuální páry* (b. 15/5);
- stanovení unijních kritérií pro boj proti diskriminaci na trhu práce a motivování soukromých společností k tomu, aby přijímaly osoby, které jsou obvykle nejvíce vystaveny diskriminaci (např. mladí lidé, starší lidé, ženy, menšiny), a to i prostřednictvím dotací, a ve druhé fázi

dočasné kvóty (b. 29/4).

Z ostatních oblastí upozorníme na tyto náměty:

- přezkum pravidel příslušnosti pro azylové řízení (dublinkého systému) – s cílem zaručit solidaritu a spravedlivé rozdělení odpovědnosti, včetně přerozdělování migrantů mezi členské státy (b. 44/2);
- zahrnout zdraví a zdravotní péči do sdílených pravomocí EU a členských států (b. 8/3 a 10/3);
- stanovit společné minimální normy v oblasti zdravotní péče na úrovni EU (b. 10/1);
- zdanění nezdravých zpracovaných potravin – s cílem povzbuzovat občany k tomu, aby se rozhodovali bezpečně a zdravě (b. 7/2);
- vypracovat na úrovni EU standardní vzdělávací program týkající se zdravého životního stylu, který bude zahrnovat i sexuální výchovu (b. 9/2);
- mezi sdílené pravomoci by mělo být zařazeno i vzdělávání, přinejmenším v oblasti výchovy k občanství, přičemž výkon této pravomoci ze strany EU by členským státům neměl bránit ve výkonu jejich pravomocí (b. 46/1);
- zřízení orgánu EU pověřeného řešením a potíráním cílených dezinformací a cizího vměšování (b. 27/3).

Konečně zazněly i dosti výstřední návrhy, a to například:

- pravidelně pořádat občanská shromáždění na základě závazných právních předpisů EU; „Účastníci musejí být vybráni náhodně, na základě kritérii reprezentativnosti a účast by měla být podporována. V případě potřeby bude poskytnuta podpora odborníků, aby členové shromáždění měli dostatek informací pro jednání. Pokud orgány výsledky nezohlední, mělo by to být řádně odůvodněno.“ (b. 36/7);
- zavést „mládežnickou kontrolu“ právních předpisů, včetně posouzení dopadů a konzultačního mechanismu se zástupci mladých lidí, pokud se má za to, že právní předpisy mají dopad na mladé lidi (b. 36/9, obdobně viz b. 47/1).
- pro případ vážné krize (např. zdravotní krize, války) by měly být dobře připraveny „plány s podrobnými scénáři, které by mohly být flexibilně uplatněny, aby se minimalizoval dopad na mladé lidi při jejich studiu, odborné přípravě, přechodu na trh práce a dopad na jejich duševní pohodu.“ (b. 47/8).

Komentář

V začátcích diskuse o konferenci v roce 2019, tedy v době těsně po završení brexitového procesu reflexe neboli tzv. *cesty do Sibiu*, jsem v článku [Konference o budoucnosti Evropy?](#) varoval: „Od plánované konference bychom si nic dobrého slíbovat neměli. Uvědomme si, kdo jsou její iniciátoři, a jaké představy o reformách Unie mají. K žádné obnovené příležitosti pro ty, kteří v uplynulých třech letech neúspěšně prosazovali přehodnocení nynějšího modelu integrace, se rozhodně neschyluje. Bude to akce těch, kteří tento model chtějí naopak posunout mnohem dále a centralizační výdobytky z cesty do Sibiu považují za nedostatečné. Můžeme předpokládat, že ožijí témata, jako jsou model „spitzenkandidátů“ pro výběr předsedy Komise, nadnárodní kandidátní listiny ve volbách do Evropského parlamentu, snahy o rozšiřování hlasování kvalifikovanou většinou na úkor jednomyslnosti využitím tzv. *pasarel* a že bude dán prostor pro úvahy o tom, jak dále prohlubovat integraci v jednotlivých oblastech.“

Výsledek konference, který jde přesně v tomto duchu, mě tedy nijak nepřekvapuje.

Mám-li uvést, co naopak předčilo moje špatná očekávání, pak je to způsob zapojení občanů a zacházení s nimi. V článku [Unijní demokracie naruby](#) jsem upozorňoval na prapodivný výběr oněch

několika stovek „vyvolených, ale nevolených“, které si organizátoři vytáhli jako králíky z klobouku. Předpokládal jsem také, že diskuse v panelech evropských občanů bude dosti sešněrovaná; měla totiž probíhat podle přesné metodiky, se zapojením moderátorů, expertů a ověřovatelů faktů a účastníci měli mít stále k dispozici „odbornou podporu a poradenství“. Když jsem později sledoval přímé přenosy ze zasedání panelů s poněkud vyjukanými jedinci, nesměle se rozhlížejícími ve velkém světě a naivně nadšenými ze svého nenadálého poslání, a s moderátory, kteří s účastníky zacházeli málem jako s dětmi, měl jsem zvláštní pocit, že se před námi odehrává jakási bizarní show typu „Zlaté masky“. Bohužel zde tentokrát nešlo o zábavu, ale o zvláštní hru na demokracii, kde občané dostali toliko úlohu komparzu.

Experimentování s demokracií pod hlavičkami typu „participativní a poradní demokracie“ považuji za vrcholně nebezpečné. Zavánějí totiž obcházením standardních demokratických procesů, nepolitickou politikou, degradováním svéprávného občana, spolurozhodujícího o správě své země, do role nesamostatného dítěte ovládaného a zneužívaného veřejnou mocí. V nadstátním celku, který má i bez toho velké problémy s demokratickou legitimitou, jsou podobné experimenty ještě větším zlem než na úrovni národního státu.

Autor: Tomáš Břicháček

[ZDROJ](#)